

СПАДКОВИЙ ДОГОВІР: ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ

Жданюк К.Г., *rinaraly57@gmail.com*

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Спадковий договір відомий ще з часів римського права. Актуальність розгляду даного виду договору визначається тим, що деякі питання спадкування за спадковим договором ще не повністю є вирішеними та конкретизованими у законодавстві.

Згідно зі статтею 1302 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), за спадковим договором одна сторона (набувач) зобов'язується виконувати розпорядження другої сторони (відчужувача) і в разі його смерті набуває право власності на майно відчужувача [1, ст. 1302].

Насамперед необхідно зазначити, що окремі аспекти забезпечення виконання спадкового договору, а також контролю за виконанням такого договору розглядаються у працях таких науковців, як Р. А. Майданик, Є. О. Рябокони, С. В. Мазуренко, Н. П. Шама, В. В. Васильченко, С. Я. Фурса та інших. Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових розробок, згадана проблематика залишається актуальною й до сьогодні передусім з урахуванням неоднозначності як самої правової природи спадкового договору, так і відсутності сталої нотаріальної й судової практики застосування даного інституту [2, с. 396]

Р. А. Майданик наголошує, що французьке цивільне право загалом негативно ставиться до спадкових договорів і допускає їх укладання, як виняток, лише між подружжям. Що ж до англійського приватного права, то у ньому хоча й прямо не передбачено поняття спадкового договору, однак допускається існування такої аномальної форми окремих договорів. Англійському звичаєвому праву відомий схожий до спадкового договору договір, за яким особа, яка страждає (чи вважає, що вона страждає) на смертельну хворобу, може подарувати рухоме майно, очікуючи смерті від цієї хвороби. В укладеному між сторонами договорі передбачено, що обдарований набуває дарунок лише у випадку смерті дарувальника від хвороби, на яку він страждає. Водночас, дарувальник має право в будь-який час скасувати такий договір [2, с. 397].

Заповіт, який був складений відчужувачем щодо майна, яке є предметом спадкового договору, визнається нікчемним незалежно від часу його складання. Якщо у цьому заповіті містяться розпорядження щодо майна відчужувача, яке не є предметом спадкового договору, то нікчемною визнається лише та частина, у якій йдеться про розпорядження майном, вказаним у спадковому договорі [3, с. 50].

Якщо в умовах спадкового договору йшлося про те, що набувач має виконати певні дії після смерті відчужувача, то у разі смерті набувача, якщо він не встиг виконати вищезазначені дії в повному обсязі, то обов'язок виконати ці дії переходить до спадкоємців набувача [3, с. 50].

В юридичній літературі ще й досі тривають дискусії щодо питання належності спадкового договору до одностороннього чи двостороннього договору. Автори науково – практичного коментаря до цивільного кодексу (за редакцією Є.О. Харитонова, О.М. Калітенко) – стверджують, що «спадковий договір є двосторонньо

зобов'язуючий, для якого характерне волевиявлення двох сторін, заснованих на диспозитивних засадах». Таку ж позицію займають Ю. Заїка, А. Євстігнєєв, які характеризують спадковий договір як двосторонній, оскільки правами та обов'язками наділяються обидві сторони. Автори іншого науково – практичного коментаря до цивільного кодексу (за редакцією В.М. Коссака) вважають спадковий договір «одностороннім договором, оскільки обов'язки має лише одна сторона – набувач». А от З.В. Ромовська взагалі не вважає Спадковий договір двостороннім: «у ст. 1302 ЦК не визначені обов'язки відчужувача. І це не є помилкою. Справа в тому, що спадковий договір, будучи двостороннім правочином, одночасно є одностороннім договором. Відчужувач у спадковому договорі не має обов'язків – це пояснюється особливістю даного інституту» [4, с. 673].

На набувача може бути покладено обов'язок виконати певні дії за життя відчужувача (наприклад, регулярно виплачувати останньому певну грошову суму, купувати ліки, виконувати дії побутового характеру) або після його смерті (наприклад, провести певні заходи по увічненню пам'яті відчужувача, поховати в певному місці, з дотриманням певної процедури, поряд із тими чи іншими особами, відзначати роковини смерті тощо). У той же час такі дії можуть бути і взагалі не пов'язані зі смертю відчужувача, адже єдина вимога, яку містить ЦК щодо цієї дії, – те, щоб вона була конкретною, особливо якщо виконання дій набувачем повинно бути проведене після відкриття спадщини. Умови договору мають бути сформульовані таким чином, щоб виключити можливість подвійного тлумачення волі відчужувача [4, с. 674].

Отже, виходячи з вищенаписаного, можемо зазначити, що спадковий договір є договором консенсуальним, є правочином з подовженим строком дії. Спадкові правовідносини будуть існувати завжди, чим і обумовлена потреба у детальному їх вивченні та узагальненні. Спадковий договір, фактично, є передачею спадщини (передаються права та обов'язки спадкодавця).

Категорія спадкового договору є найзначущою категорією з-поміж усіх у цивільному праві, тому вона потребує законодавчого удосконалення, вивчення, аналізу та систематизації.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003р. (із змінами та доповненнями) № 40-44. Відомості Верховної Ради України. 2003. Ст. 356.
2. Куліцька С. В. Проблемні питання сутності та забезпечення виконання спадкового договору. *Часопис Київського університету права*. 2012. № 2. С. 396-400. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chkup_2012_2_96.
3. Сегенюк А. В. Спадковий договір: поняття, характеристика, особливості. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 25. С. 49-53.
4. Жолондієвський Л. О. Спадковий договір як різновид цивільно-правових договорів. *Молодий вчений*. 2018. № 4(2). С. 673-676.

Науковий керівник: *Аксютіна А.С., старший викладач кафедри цивільно-правових дисциплін Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*